

Rapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Lindengymnasiet
i Katrineholms kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Lindengymnasiet i Katrineholms kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på restaurang- och livsmedelsprogrammet.

Lindengymnasiet besöktes den 10–12 december 2013. Ansvariga inspektörer har varit utredare Marie-Louise Hultman och undervisningsrådet Sven-Olof Lundin. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om skolan

Vid granskningstillfället studerade cirka 300 elever på Lindengymnasiet, varav 69 elever på restaurang- och livsmedelsprogrammet (RL). Övriga program är hotell- och turismprogrammet (HT), ekonomiprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet samt VVS- och fastighetsprogrammet.

Undervisningen i restaurang- och livsmedelsprogrammets yrkeskurser genomförs i skolans så kallade "Produktionsdel". Där lagar eleverna i storköket, restaurangköket och metodköket cirka 700–800 portioner per dag till skolans elever samt externa kunder. Programmets lärare bildar tillsammans med lärarna på HT ett arbetslag. I arbetslaget ingår både yrkeslärare och lärare i de gymnasiegemensamma ämnena.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättra förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på högskoleförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevts som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna haft behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet. Det som de förväntats göra i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskning blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och den enskilda elevens ansvar betonas också i skollagen och i läroplanen.

Forskning visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena där de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper från gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll genom att de, medvetet eller omedvetet, påverkar elevernas motivation och självbild. För elever som har negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin utveckling. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att de inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår. Därför kan det på dessa program finnas många elever med stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent och att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnena, och mer sällan i programgemensamma ämnena, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens tillsyn.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar så att eleverna kan nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på restaurang- och livsmedelsprogrammet och identifierat två prioriterade utvecklingsområden som beskrivs nedan.

Utvecklingsområde

- Undervisningen behöver i högre grad anknyta kunskapsinnehållet till utbildningens examensmål och yrkesutgångar.
- Samverkan mellan lärarna behöver utvecklas för att skapa meningsfulla sammanhang och helhet i elevernas lärande.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Undervisningen behöver i högre grad anknyta kunskapsinnehållet till utbildningens examensmål och yrkesutgångar.

Granskningen visar att undervisningen i programmets yrkesämnen till stor del sker under produktionsliknande former, med "riktiga gäster". Vid observationerna ser Skolinspektionen att lärarna i denna undervisning både ger eleverna stöd, utmaningar och eget ansvar. Utifrån de samtal som förs mellan elever och lärare under lektionerna bedömer Skolinspektionen att eleverna ges tillfälle att fundera och reflektera över sitt arbete samt att lärarnas frågor ofta är formativa och framåtsyftande, för att ta tillvara på elevernas erfarenheter och visa på hur de kan utveckla sina kunskaper och förmågor.

På de observerade lektioner som inte genomfördes i köken, både gymnasiegemensamma kurser och yrkeskurser, förekom sällan någon anpassning till elevernas erfarenheter eller programmets examensmål. Ett par veckor innan granskningen hade eleverna varit ute på sitt första arbetsförlagda lärande (APL). Men ingen av lektionerna anknöt på något vis till detta. Enligt eleverna hade det inte heller förekommit några sådana kopplingar under tidigare lektioner.

Några av dessa lektioner hade ett innehåll där Skolinspektionen bedömer att eleverna kunde haft egna kunskaper och erfarenheter, utifrån APL och andra tillfällen, som kunde tagits tillvara i undervisningen för att göra den mer meningsfull och på så vis också ge eleverna möjlighet till ökat inflytande över undervisningens innehåll. Exempelvis matvanor förr och nu och andra historiska perspektiv.

Samverkan mellan lärarna behöver utvecklas så att eleverna får sammanhang och helhet i sina studier.

Eleverna kunde ge enstaka exempel på samverkan mellan ämnen. Vid lärarintervjun framkom dock flera exempel på tidigare genomförd samverkan och också idéer om hur det arbetet skulle kunna utvecklas. En omständighet som både lärare och rektor menar har betydelse för möjligheten till samverkan i syfte att skapa sammanhang i elevernas utbildning, är att de gymnasiegemensamma ämnena läses tillsammans med flera andra yrkesprogram. Konsekvensen blir att anknytning till exempelvis RL:s examensmål försvåras. Trots detta bedömer Skolinspektionen att det finns goda förutsättningar på programmet för att utveckla ämnessamverkan och rektorn bör därför skapa forum för att ge lärarna möjligheter att planera detta. Även elevernas inflytande kan också stärkas med ett sådant arbetssätt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna i sin undervisning i högre grad kan utnyttja elevernas kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv. Dessutom behöver rektorn tillsammans med lärarna skapa forum för att utveckla möjligheterna till samverkan.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till elever i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av betygskatalog och individuella studieplaner för eleverna i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena drycker och ansvarsfull alkoholservering, engelska, historia, matlagning samt mat och dryck i kombination observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.